

فراخوان مقاله برای شماره چهارم نامه باسنغر

«نامه باسنغر» در چهارمین گام خود پذیرای مقالات و یادداشت‌های پژوهشگران گرامی در محورهای زیر و در چارچوب اهداف این مجله است. این شماره نیز همچون سه شماره پیش از خود، به بررسی تاریخ، ادبیات، هنر و وضعیت اجتماعی هرات و مناطق همجوار چون اسفزار، چشت، جام، خواف و بادغیس خواهد پرداخت.

۱- ادبیات

الف) بررسی مکتب‌ها و جریان‌های ادبی (نظم فارسی)

بررسی آثار و معرفی سبک شعری سرایشگران دوره غزنوی (عسجدی، عبدالواسع جبلی و...)، دوره سلجوقی (ازرقی هروی و...)، سده ششم هجری (محمد هروی، حسین هروی، منصور هروی، عمر هروی، احمد هروی، عثمان هروی، عبدالله هروی، علی هروی)، دوره آل کرت (امامی هروی، سعدالدین هروی، ربیعی پوشنگی، سیفی هروی، وجیه‌الدین نسفی، رکن‌الدین صائن، امیرحسینی سادات و...)، دوره تیموری (امیری هروی، عارفی هروی، عبدالرحمن جامی، میر علی شیر نوایی، بنایی هروی، آصفی هروی، عبدالله بیانی، واعظ کاشفی، حسین معنایی، معین‌الدین واعظ و...)، دوره صفوی (هلالی جغتایی، عطاءالله ابن حسام واعظ هروی (مختارنامه)، میرزاقلی میلی، حیدر کلوج، فصیح‌الدین فصیحی انصاری، حسن خان شاملو، بهشتی، ناظم، درویش واله، ارشد برنابادی، ابوطالب برنابادی و...)، دوره سدوزایی (میر ابوسعید اوبهی، عبدالله شهاب ترشیزی، میرزارضا برنابادی، صوفی اسلام کرخی، جنیدالله حاذق، سیدای کرخی و...)، دوره معاصر (محمدیوسف ریاضی، میرزا محمدابراهیم گوهری، سید میرخان، سید گل‌خان، جلال‌الدین جلالی، سراج‌الدین سلجوقی، عبدالمجید بیخود، بیدار بیت‌الامانی، ملا ابوبکر تسلیم، عبدالرحمن عاشق، میر عبدالمجید غمگین، میر عظامحمد راجی، میر غلام حیدر میر گازرگاه، نورالدین مفلس، حاجی اسماعیل سیاه، محجوبه هروی، بی‌بی کشور حاذقه، محمدابراهیم راجی، میر عبدالعلی شایق و...)

ب) بررسی متون (نثر فارسی)

- تذکرها و تواریخ ادبی

بررسی سبکی آثاری چون طبقات الصوفیه خواجه عبدالله انصاری، طرائف الطرف (به زبان عربی) حسین بن محمد بارع هروی، تذکره الشعرا دولت‌شاه سمرقندی، نفحات الانس عبدالرحمن جامی، مجالس النفایس میر علی شیر نوایی، مجالس العشاق

گازرگاهی، مجمع الشعراء جهانگیرشاهی، رشحات عین الحیات فخرالدین علی صفی، روضه السلاطین، جواهر العجایب، مجلس آرای و تحفة الحبيب فخری هروی، بدایع الوقایع زین الدین محمود واصفی، تحفه سامی سام میرزا صفوی، تذکره محمدرضا برنابادی، تذکره افضل پیرمستی هروی، آثار هرات خلیل الله خلیلی، تذکره نسوان قاضی محمد صدیق کابلی، تذکره میکه احمدقلی خان صارمی، تذکره الصالحین نورالدین مفلس، هرات در عهد ملکیار از محمدوزیر اخی کرخی، شعراء معاصر هرات و سخن سرایان هرات در قرن چهاردهم از محمد علم غواص، کاجها هنوز ایستاده اند از محمد ظاهر رستمی، تذکره زرنگار از بهاء الدین بهاء تیموری، و ...

- لغت نامه نویسی

بررسی سبکی لغت نامه هایی چون تحفة الاحباب اوبهی، فرهنگ علی صفی، ریاض الفتیان بن حسام هروی، بحر الجواهر فی حل لغات السائر و جواهر اللغه محمد بن یوسف الطیب هروی متخلص به یوسفی، لغات زبان گفتاری هرات محمد آصف فکرت، انبجۀ گپ غلام حیدر اسیر و ...

- انشاء و ترسل

بررسی و معرفی آثاری چون فرائد غیائی یوسف اهل جامی، منشآت شرف الدین علی یزدی، همایون نامه محمد بن علی، مخزن الانشاء واعظ کاشفی، منشاء الانشاء عبدالواسع باخرزی، جوامع الانشاء مولانا حسین هروی، منشآت معین الدین اسفزاری، نامه نامی غیاث الدین خواندمیر، ریاض الانشاء محمود گاوان، شرف نامه عبدالله مروارید، بدایع الانشاء یوسفی هروی و ...

- علوم ادبی

مجموعه لطایف و سفینه ظرایف سیف جام هروی، رساله قافیه نورالدین احمد زیارتگاهی، بدایع الافکار فی صنایع الأشعار ملا حسین واعظ کاشفی، و ...

- **تفسیرها و سیره های ادبی** شامل بررسی سبک شناسی (جنبه های دستوری، واژگانی، نحوی، بلاغی و ...) آثار مفسرانی چون خواجه عبدالله انصاری (بخشی از تفسیری کهن به پارسی و نسخه های نویافته تفسیر خواجه عبدالله انصاری در نجف (عراق) و ترکیه)، ابوالفضل رشیدالدین میبدی (کشف الاسرار و عدة الابرار)، واعظ کاشفی، معین الدین واعظ و ... آثار سیره نویسی شامل بررسی سبک شناسی (جنبه های دستوری، واژگانی، نحوی، بلاغی و ...) آثاری چون درج الدرر و درج الغرر فی بیان میلاد خیر البشر اصیل الدین واعظ شیرازی، شواهد النبوة عبدالرحمن جامی، روضه الاحباب جمال الدین عطاء الحسینی، معارج النبوة معین الدین مسکین، و ...

- ترجمه

عربی به فارسی: رساله الفراست فخر رازی از لطف الله عزیز هروی (سده نهم)، نثر الدرر از عبدالله سروستانی (سده چهاردهم)، تاریخ فتوحات اسلامی (سده چهاردهم)، اخلاق نیکوماخوس، محمد در شیر خوارگی و خردسالی یا سرگذشت یتیم جاوید و تهذیب الاخلاق و تطهیر الاعراق از صلاح الدین سلجوقی، فضایل القرآن از عبدالله خاموش هروی، زندگانی خلیفه اول حضرت ابوبکر صدیق، شمایل و نعت مبارک حضرت خاتم النبیین (ص) از میر عبدالعلی شایق هروی، ازواج

مطهرات از محمدافضل شهیر، فی ظلال القرآن از محمد راشد سلجوقی، تهذیب الاخلاق و کتاب التاج از منشی عبدالکریم احراری، و ...

ترکی جغتایی به فارسی: بابرنامه از زین الدین خوافی، محبوب القلوب و فتح طوایف جمشیدی از احمد حسینی مروی، انگلیسی به فارسی: افغانستان در سال‌های بیست و سی قرن بیستم از جلال الدین صدیقی، هرات خاک اولیاء از عبدالعلی نور احراری، دودمان کرت هرات از محمد افضل، و ...
روسی به فارسی: آثار غلامسخی غیرت، پرویز آرزو و ...

ج) فرهنگ عامه

- گویش هروی

مطالعه در زمانی گویش هروی در آثاری چون الابنیه عن الحقایق الادویه، طبقات الصوفیه، کشف الاسرار، ارشاد الزراعه و مطالعه هم‌زمانی گویش هروی در مناطق مختلف جغرافیایی هرات و یا در میان مشاغل و گروه‌های اجتماعی خاص

- مردم‌شناسی در زمانی

مطالعه رفتار و آداب مردم هرات در ادوار تاریخی مختلف

- مردم‌شناسی هم‌زمانی

مطالعه آداب، سنت‌ها، جشن‌ها و آئین‌ها (عروسی، ختنه‌سوری، نوروز، برات، فطر، قربان، سوگواری، طلب باران، جشن‌های دهقانی و ...) مشاغل و باورهای عامیانه هرات در عصر حاضر، لالایی‌ها، افسانه‌ها (داستان‌های عاشقانه مانند سیاه‌موی و جلالی، داستان‌های صوفیانه منسوب به مشایخ تصوف، آداب زیارت مزارات مشایخ، دیوارنوشته‌های بقاع مشایخ، داستان‌های حفر کاریز و قنات، داستان‌های مذهبی و دینی، داستان‌های حماسی و قهرمانان ملی و ...)، دوبیتی‌ها، ضرب‌المثل‌ها، لغات عامیانه، بازی‌ها، و ...

د) نسخه‌شناسی و تصحیح متن در هرات

بررسی کارنامه مصححان (عبدالله سروستانی، علی اصغر بشیر، غلام‌رضا مایل، محمدآصف فکرت، محمدانور نیر، عبدالرئوف فکری سلجوقی، نجیب مایل)، معرفی نسخ و اسناد کتابت‌شده در شهر هرات، بررسی کارکردهای کتابخانه‌های شاهان و شاهزادگان هرات (شاهرخ، بایسنقر میرزا، سلطان ابوسعید، ابوالقاسم بابر، سلطان حسین بایقرا، امیر علی شیر نوایی، فریدون میرزا، حسین میرزا، بدیع الزمان میرزا، حسین خان شاملو، حسن خان شاملو، عباسقلی خان شاملو، شاه محمود سدوزایی، کامران سدوزایی و ...)، معرفی کتابخانه‌های نسخ خطی (شخصی و دولتی)، معرفی کاتبان هراتی و آثار آنان (گلشنی هروی، محمد بن محمود هروی، احمد بن مولانا صدرالدین بن محمد کاتب هروی، محمود بن اسحاق شهابی، شاه حسین شهابی هروی، میرک مذهب هروی، سلطان احمد هروی، علاءالدین محمد هروی، مجنون رفیقی هروی، حاجی علی هروی، محمود بن نظام هروی، یارمحمد هروی، و ...).

تاریخ تصوف در هرات، جریان‌های تصوف (چشتیه، قادریه، سهروردیه، زینیه، نقشبندیه، ملامتیه، خلوتی‌ها و ...)، مزارات نویسی (مقصدالاقبال سلطانیه و مرصد الامال خاقانیه، وسیله الشفاعات، حصه سوم رساله مزارات هرات و ...)، موقوفات نویسی (امام رضا، خواجه ابوالولید آزادانی، خواجه عبدالله انصاری، زین‌الدین خوافی، عبدالرحمن جامی، صوفی اسلام کرخی و ...)، شرح نویسی بر آثار صوفیان (زبده الحقایق (شرح تمهیدات عین القضاة همدانی) از محمد گسیودراز، تسنیم المقربین (شرح فارسی منازل السائرین) از شمس‌الدین تبادکانی و ...)، گونه مقامات نویسی (خواجه عبدالله انصاری، مولانا کلان زیارتگاهی، عبدالرحمن جامی، ملاگندم‌علی، صوفی اسلام کرخی، و ...)، عوامل بازنویسی و تجدید مقامات صوفیان و بررسی کارنامه مقامات نویسان شمال غرب کشور (جنیدالله حاذق هروی، سیدای کرخی، خلیفه خال‌نظر، خلیفه ابراهیم شکیبانی، خلیفه نظر محمد کبایانی و ...)، بررسی آثار و آراء خواجه عبدالله انصاری، سلطان مودود چشتی، امیر حسینی سادات، زین‌الدین خوافی، بهاء‌الدین عمر جغاره‌گی، محمد گسیودراز، عبدالرحمن جامی، زین‌الدین قواس بهدادینی، سعدالدین کاشغری، صوفی اسلام کرخی، ملاگندم‌علی، خلیفه عبدالصمد سودایی و ...

۳- تاریخ

الف) تاریخ اجتماعی

بررسی تاریخ اقوام و طوایف (تاجیکان، سادات، چارایماق، افغان‌ها، قزلباش‌ها، افشارها، مروی‌ها، ترکمن‌ها، بختیاری‌ها، و ...) ساکن در هرات، مهاجرت‌ها و کوچ‌های اجباری اقوام، تاریخ پوشش و لباس، تاریخ خوراک و اغذیه، تاریخ زنان، آئین فتوت و عیاری، تاریخ اقلیت‌های دینی (زرتشتیان، مسیحیان، یهودیان و ...)، تولید مزارات، تاریخ وقف، و ...

ب) تاریخ سیاسی

بررسی تاریخ سیاسی هرات در دوره هخامنشیان، هجوم اسکندر به هرات، دوره ساسانیان، فتح هرات به دست اعراب، دوره طاهریان، سامانیان، غزنویان، غوریان، آل کرت، تیموریان، صفویان، شیبانیان، سدوزاییان، دوره معاصر، بررسی کارکرد حاکمان هرات، صدور و وزرا (امیر جلال‌الدین فیروزشاه، خواجه قطب‌الدین طاووس سمنانی، غیاث‌الدین پیر احمد خوافی، خواجه قوام‌الدین نظام‌الملک خوافی، علیشیر نوایی، جمال‌الدین عطاء‌الحسینی، امیر شجاع‌الدین محمد برندق، خواجه محمد عمادالاسلام، خواجه غیاث‌الدین میکال، خواجه سید زین‌العابدین علی، خواجه علاء‌الدین علی صانعی، خواجه حبیب‌الله ساوجی، یارمحمد الکوزایی و ..)، حوادث سیاسی، هراتیان و سیاست‌ورزی، خیزش‌ها و انقلاب‌ها، بررسی جعل و تحریف در تاریخ هرات در تاریخ افغانستان و ...

ج) جغرافیای تاریخی هرات، هری‌رود و روستاها

معرفی روستاها، وجه تسمیه روستاها بر اساس منابع جغرافیایی و تاریخی، کتب مسالک و ممالک، وقف‌نامه‌ها و ...

د) تاریخ‌نگاری

معرفی، بررسی، مقایسه و سبک‌شناسی تاریخ هرات عبدالرحمن فامی، تاریخ‌نامه هرات سیفی هروی، شمس‌الحسن تاج‌الدین سلمان هروی، زبدة التواریخ حافظ ابرو، مطلع السعدین عبدالرزاق سمرقندی، مجمل فصیح خوافی، روضات الجنات معین‌الدین اسفزاری، روضه‌الصفای میرخواند، حبیب‌السیر خواندمیر، فتوحات شاهی امینی هروی، ایران در روزگار شاه‌اسماعیل و شاه‌طهماسب صفوی امیر محمود بن خواندمیر هروی، تاریخ خان‌جهانی و مخزن افغانی نعمت‌الله هروی، عین‌الوقایع ریاضی هروی و ...

۴- هنر و فن

الف) معماری (بررسی کارنامه قوام‌الدین شیرازی، غیاث‌الدین شیرازی، مهندس جلال و ...)، بررسی و تحقیق در معماری مساجد و مدارس (گازرگاه، مصلا، غیاثیه، نظامیه، اخلاصیه، مسجد زیارتگاه، مدرسه سبز برامان، مدرسه جدیدیه و ...)، قلعه‌ها (قلعه شمیران، قلعه نرتهو، قلعه اسکله، قلعه خیسار)، خانقاه‌ها و مزارات (خانقاه شیخ عمو در گازرگاه، خانقاه مولانا شمس‌الدین محمد زاهد زیارتگاهی در زیارتگاه، خانقاه جلال‌الدین قانی در جغرتان، خانقاه خواجه وحیدالدین خوافی در برناباد، خانقاه خواجه عبدالحق در زنده‌جان، خانقاه جلال‌الدین بایزید پورانی در پوران، خانقاه جلال‌الدین زاهد مرغابی در مرغاب، خانقاه عبدالحی سنوگردی در سنوگرد، خانقاه زرنگار در گازرگاه، خانقاه باباحسن تُرک در خیابان، و ...)، سازه‌های آبی (پل‌ها، آسیاب‌ها، آب‌انبارها، یخدان‌ها، گرمابه‌ها، کانال‌ها، بندها، آب‌بخش‌ها و ...)

ب) نگارگری (معرفی آثار نویافته، بررسی آثار و شگردهای هنری میرک، محمد سیاه‌قلم، باباحاجی، کمال‌الدین بهزاد، میرزا رضا مصور، عیسی هروی، شاه محمود کاتب و ...)، تأثیرگذاری و تأثیرپذیری هنر نگارگری هرات از مکاتب هنری ماقبل و مابعد

ج) خوش‌نویسی (معرفی آثار و شیوه‌شناسی خط غیاث‌الدین بایسنغر، جعفر بایسنغری، سلطانعلی مشهدی، میرعلی هروی، سلطان محمد نور، سلطان محمد خندان، خواجه محمود شهابی سیاوشانی، دوست‌محمد گواشانی، میر عبدالرحمن حسینی، نجفعلی سلمان، ملا محمدحسین سلجوقی، محمدعمرخان بردرانی، شیخ محمدرضا خراسانی، شیخ محمدعلی عطار، پیرزاد هروی و ...)

د) موسیقی (بررسی آثار موسیقی‌پژوهانی چون بنایی هروی، امیر علی شیر نوایی، عبدالرحمن جامی، درویش‌علی چنگی، شاه‌محمد دلدوز، زین‌العابدین حسینی مشهور به میر مرتاض، و ...)، تصحیح رساله‌های موسیقی)

ر) نسخه‌پردازی (کاغذسازی، تذهیب، کتابت، تجلید، صورتگری و ...)

س) حکاکی (کتیبه‌های بنا، لوح مزار، حوض‌ها و آب‌انبارها، ظروف طلا، نقره، مس، هفت‌جوش و ...)

ص) فرش بافی (تیموری، صفوی، مروی، و ...)

ط) کاشی سازی (معرق، هفت رنگ و ...)

ع) آبیاری و آبرسانی (تاریخ آبرسانی در هرات، رساله های تقسیم آب، معرفی سازه های آبی و ...)

ف) باغ آرایی (معرفی و جایابی باغ شهر، باغ عدنانی، باغ آذاری، باغ سفید، باغ زاغان، باغ جهان آرا، باغ نعمت آباد، باغ زییده، باغ مراد، باغ نظرگاه، باغ پرزه، باغچه تخت عزیزان، باغ حسن خان شاملو، و ...)

ق) مسکوکات (سکه های ضرب هرات)

و بررسی تاریخ و سیر هنرهای دیگری چون کلالی، شیشه گری (بلورریزی)، ریخته گری (تیش ریزی)، مسگری، ابریشم بافی، دبّاعی و فنون کشتی گیری و تیراندازی و ... در هرات.

۵- بررسی کارنامه هرات پژوهان داخلی و خارجی و نهادهای هرات پژوهی

مارگارت میلز، ماریا سابلتنی، ناتالیا تومانوویچ، عبدالغنی میرزایف، شیوان ماهندرا راجه، لارنس پاتر، حسام الدین راشدی، مولوی محمدشفیع، کریستینا نوله کریمی، اعلاخان افصح زاد، عارف نوشاهی، منشی عبدالکریم احزازی، محمدابراهیم رجایی، عبدالرئوف فکری سلجوقی، رضا مایل هروی، علی اصغر بشیر، محمدآصف فکرت، محمدعلم غوّاص، عبدالحی حبیبی، جلال الدین صدیقی، محسن صابر هروی، محمدانور تیر، مسعود رجایی، نجیب مایل هروی، محمداسلم افضلی، غلام حیدر اسیر و ... و نهادهایی چون انجمن ادبی هرات، پروژه بین المللی آبدات تاریخی هرات ریاست کوشانی، باستان شناسی و موزیم های اکادمی علوم افغانستان و ...

ششم: ترجمه از زبان های مختلف به فارسی

ترجمه فارسی مقالات و یادداشت هایی در محورهای پنج گانه بالا

مقالات باید:

- دستاورد پژوهش خود نویسنده/نویسندگان، روشمند و حاوی نکات تازه باشد.
- پیش از این به صورت مقاله یا بخشی از کتاب چاپ نشده باشد و به مجله دیگری نیز ارسال نشده باشد.
- از ده هزار واژه بیشتر نباشد.

- بر اساس شیوه‌نامه تنظیم مقالات که در ابتدای شماره‌های قبلی نامه بایسنغر منتشر شده و در وبسایت در دسترس قرار دارد، تهیه شده باشد.

پژوهشگران گرامی می‌توانند مقالات و یادداشت‌های خود را تا اول مهر / میزان ۱۴۰۳ خورشیدی / ۲۲ سپتامبر ۲۰۲۴ میلادی به این نشانی‌ها info@baysunghur.org و Khalil.afzali@gmail.com و از طریق تلگرام به شماره +14245029321 ارسال کنند. نتیجه داوری مقالات در اول آذر / قوس ۱۴۰۳ اعلام خواهد شد.